

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

תוכן

- הלכתא למשיחא.....2
- א. אחד הבונה בית התבן בית הבקר בית העצים בית האוצרות אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היורש ואחד שנתן לו מתנה.....2
- ב. אחד הנוטע כרם ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל ואפילו מחמשת המינין אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב ואחד הלוקח ואחד היורש ואחד שנתן לו מתנה.....3
- ג. אחד המאיר את הבתולה ואחד המאיר את האלמנה אפי' שומרת יבם ואפי' שמע שמת אחיו במלחמה חוזר ובא לו.....4
- ד. כל אלו ואלו שומעין דברי כהן מערכי מלחמה וחוזרין ומספקין מים ומזון ומתקנין את הדרכים.....4
- ה. ואלו שאינן חוזרין הבונה בית שער אכסדרה ומרפסת.....5
- ו. הנוטע ארבע אילני מאכל וחמשה אילני סרק.....5
- ז. המחזיר את גרושתו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין לא היה חוזר.....6
- ח. אלו שאין זיין ממקומן בנה בית והנכו נטע כרם וחללו הנושא את ארוסתו הכונס את יבמתו ... אין מספקין מים ומזון ואין מתקנין את הדרכים.....6
- ט. מונגש ועד ודברו כהן מדבר וכהן משמיע מודברו עד ויספו כהן מדבר ושומר משמיע מויספו ואילך שומר מדבר ושומר משמיע.....7
- י. בית הראוי לדירה ... לא חנך ולא חנכו פרט לגולן.....8
- יא. דעבד תשובה ויהבי דמי ... הוה ליה לוקח וליהדר.....9
- יב. פרט למבריך ולמרכיב ... אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב ... כאן בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר.....9
- הלכה למעשה.....9
- יג. ילדה שסיבכה בזקינה בטלה ילדה בזקינה ואין בה דין ערלה.....9
- יד. הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה.....10
- טו. עלו מאיליהן חייבין בערלה.....11
- הלכתא למשיחא.....12
- טז. כרם של שני שותפין אין חוזרין עליו מערכי המלחמה.....12
- יז. מחמשה אחין ומת אחד מהן במלחמה דכולן חוזרין.....13
- הלכה למעשה.....13
- יח. המבריך אילן בירק ... אוסרין.....13
- יט. ילדה פחותה מטפח חייבת בערלה כל שנתייה דמתחזיא כבת שתא והני מילי שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב אבל כוליה כרם קלא אית ליה.....14

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

- ב. מת תופס ארבע אמות לק"ש דכתיב לועג לרש הרף עושהו.....15
- בא. חורגתא הגדילה בין האחין אסורה לינשא לאחין דמתחזיא כי אחתייהו ולא היא קלא אית ליה למילתא.....16
- בב. לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן הוקבעו למעשר ... בשדה אבל בעיר קלא אית ליה למלתא.....16
- בג. ילדה הפחותה מטפת אינה מקדשת את הזרעים והני מילי שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב אבל כולי כרם מקדיש.....16

דף מג.

הלכתא למשיחא

א. אחד הבונה בית התבן בית הבקר בית העצים בית האוצרות אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היוורש ואחד שנתן לו מתנה

אחד¹ הבונה בית לישיבתו, ואחד הבונה בית תבן², בית הבקר, בית העצים, בית האוצרות, הרי הוא מחזורי המלחמה שנאמר עליו בפרשת שופטים (פרק כ פסוק ה) וְדָבְרוּ הַשְּׂטָרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חֶדֶשׁ וְלֹא חָנְכוּ יֶלְדָּי וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יִחְנַכֶּנּוּ. אחד הבונה, ואחד הלוקח, ואחד שניתן לו במתנה או היוורש.

ודוקא בית א"י אבל בחו"ל אינו חוזר כיון שאין מצוה לחנכו³.

ואם השכירו לאחר ואחר דר בו אם הקדים לו שכרו הוי חנכו, ואם לא קיבל עדיין השכר ויתן לו לסוף שנה הו"ל לא חנכו עדיין.

ואם במתנה נתן לאחר על זמן לדור בו אפשר הו"ל כאלו קיבל השכר תיכף והו"ל חנכו⁴

¹ רמב"ם הלכות מלכים פרק ז הלכה ה

² כסף משנה שם

³ והוא מהירושלמי ופסקו הר"מ ומכאן פסקו האחרונים דאין מצוה בחינוך בית בח"ל ואינו נקראת סעודת מצוה ע' ביש"ש ובס' באר שבע ונ"מ לענין נודר שלא ילך לסעודת רשות רק לסעודת מצוה אסור לילך ועי' בס' בית אברהם סי' ט"ו פלפול ארוך בזה מנחת חינוך פרשת שופטים מצוה תקכו אות א

⁴ כיון דאלו לא הוי ליה הנאה מיני' כו'

הלכה למעשה ולמשיחה בדרה היומי

מסכת סוטה

בנה בית ונתן בו חפציו ונעל עליהם אם הי' צריך לבטל על שמירתן הו"ל חנכו ואם אין צריך לישוב ולשמרם הו"ל לא חנכו.⁵

בזמן שהיובל⁶ נוהג שבתים שאינם בתי ערי חומה חוזרות לבעליהן ביובל וא"כ אינו אלא קנין פירות הקונה בית אחוזה אפשר אינו חוזר שאינו שלו רק קנין פירות.

יש שהסתפק אם הקונה בית בקנין דרבנן אם חוזר.⁷

ב. אחד הנוטע כרם ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל ואפילו מחמשת המינין אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב ואחד הלוקח ואחד היורש ואחד שנתן לו מתנה

אחד הנוטע⁸ כרם⁹, ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל¹⁰, ואפילו מחמשת מיני מאכל, אחד הנוטע, ואחד המבריך, ואחד המרכיב, הברכה והרכבה שהיא חייבת בערלה, כמו שיבואר להלן בעזרה"ת, הרי הוא מחזורי המלחמה שנאמר עליו (שם פסוק ו) וְמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע פָּרֶם וְלֹא חָלְלוּ יָלְדוֹ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יִחְלָלְנוּ. אחד הלוקח, ואחד היורש, ואחד שניתן לו במתנה. הרי זה חוזר מהמלחמה

בזמן שהיובל נוהג שהשדות חוזרות לבעליהן ביובל וא"כ אינו אלא קנין פירות הקונה שדה אפשר אינו חוזר שאינו שלו רק קנין פירות.

⁵ כן מבואר בר"מ מירושלמי ואין הירושלמי בידי מנחת חינוך שם.

⁶ מנחת חינוך שם.

⁷ דהו"ל גם כן ארוסה אף דהתורה לא כתבה באירוסין דרבנן מכל מקום כמו חלוצה שנתמעט מן התורה כמו שהבאנו לעיל ובפי' א' מהלכות נערה בר"מ לענין שניה הכי נמי שייך אף בארוסה מדרבנן דין זה וצ"ע

⁸ רמב"ם שם הלכה ו

⁹ וצ"ע דהנה באמת הר"מ ורוב הראשונים סוברים דגם באילן אחד נוהג רבעי וגם כלאים הזורע חטה ושעורה וחרצן חייב אף על פי דכתיב כרם אם כן אמאי כאן צריך חמשה דוקא הא רבעי נוהג אף באחד ועי' בר"מ פ"ק דר"ה דמביא בשם הגאון ר"א משבחה דרבעי אינו נוהג אלא בכרם ולא בגפן יחידית כיון דילפי' בג"ש מתבואות הכרם גבי כלאים וצריך כרם דוקא והרמב"ן השיג עליו דגבי כלאים נמי א"צ כרם שלם וגם למאן כו' הכלל דסובר דרבעי נוהג אף בגפן יחידית ומכ"ש למאן דתני נטע וכן פסקו כל הפוסקים א"כ אמאי צריך כאן חמשה עי' וצ"ע מאוד וחילוק בין כרם ובין גפן הוא לענין הרחקה עי' במסכת כלאים ואפשר שהוא רק מדרבנן עי' בר"מ פ"ה מה' כלאים וביו"ד וצ"ע.

¹⁰ פירש רש"י ז"ל במשנה דבהכי הוי כרם שתיים כנגד שתיים ואחת יוצא זנב ע"כ ורבינו לא כתב אלא משנה כצורתה משמע דלית ליה דבעינן דליהוי שתיים כנגד שתיים ואחת יוצא זנב כפירוש רש"י ז"ל. לה"מ שם ודבריו תמוהים דאין כאן מחלוקת כלל דלגבי כרם בודאי גם דעת הרמב"ם דבעינן שתיים כנגד שתיים ואחד יוצא זנב, ובשאר אילנות גם לדעת רש"י לא בעינן שתיים כנגד שתיים ואחד יוצא זנב דלגבי אילן מאכל אין שתיים כנגד שתיים מחדש מעליותא, אלא דרש"י מפרש מהיכן למדו דבעינן חמישה אילני מאכל, ועי' כתב רש"י דילפינן לה מכרם, דכרם אינו פחות מחמישה, משום דאי אינו שתיים כנגד שתיים לאו שם כרם עלה, וכן מפורש בתוספתא פ"ז דסוטה דחמישה אילני מאכל מהני אפילו בחמישה מדינות עיין שם. אבן ישראל שם.

הלכה למעשה ולמשיחה בדרה היומי

מסכת סוטה

יש שהסתפק אם הקונה שדה או כרם בקנין דרבנן אם חוזר¹¹.

ג. אחד המאוס את הבתולה ואחד המאוס את האלמנה אפי' שזמרת יבם ואפי' שמע שמת אחיו במלחמה חוזר ובא לו

אחד המאוס¹² את הבתולה, ואחד המאוס את האלמנה, וכן אם נפלה לו יבמה, הרי הוא מחוזרי המלחמה שנאמר עליו (שם פסוק ז). וְכִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרֶשׁ אִשָּׁה וְלֹא לְקַחָהּ יֵלֶךְ וַיָּשָׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָהּ. קדש אשה מעכשיו ולאחר שנים עשר חדש, ושלם הזמן במלחמה, חוזר ובא לו¹³.

יש שהסתפק אם מקדש אשה קידושי דרבנן כגון חרשת או קטנה שבת מיאון אם חוזר¹⁴.

המאוס אף שאינה עתה ראוי' לנשואין מ"מ חוזר כיון שראוי' לנשואין בזמן מאוחר ע"כ המקדש תינוקת בת יומה ע"י אביה אף שאינה ראויה לנשואין עד ג' שנים מ"מ חוזר¹⁵.

ד. כל אלו ואלו שומעין דברי כהן מערבי מלחמה וחוזרין ומספקין מים ומזון ומתקנין את הדרכים

¹¹ דהו"ל גם כן ארוסה אף דהתורה לא כתבה באירוסין דרבנן מכל מקום כמו חלוצה שנתמעט מן התורה כמו שהבאנו לעיל ובפ' א' מהלכות נערה בר"מ לענין שניה הכי נמי שייך אף בארוסה מדרבנן דין זה וצ"ע

¹² רמב"ם שם הלכה ז

¹³ טעם הדבר פשוט דכיון דאמר מעכשיו איגלאי מילתא דקודם בואו במלחמה אירס אשה ולא לקחה, אבל אם לא אמר מעכשיו הוה ליה כאילו עכשיו אירסה, ולא כל הימנו שאחר שהוא במלחמה יארס אשה לפטור עצמו, ולא דמי למת אחיו במלחמה דתנן התם שחוזר ובא לו דהתם לא עשה מעשה לפטור עצמו מהמלחמה. כסף משנה שם. ומ"מ צ"ע כיון דקידשה אז ג"כ לא עשה מעשה עתה, והקידושין ממילא חלין א"כ למה אינו חוזר ואינו דומה לקידש עכשיו ואפשר לומר כיון דיכולים לחזור הו"ל כאלו קידשה עכשיו ע"י באהע"ז סי' מ"ב. והנה מעכשיו ולאחר שלשים יום דעת הר"מ פ"ז מה' אישות דהוי ספק תנאי וספק חזרה. ועיין בב"ש שם שמביא בשם רש"י דתנאי אם לא אחזור וכו' א"כ יכול לחזור בתוך הזמן. ומ"מ ס"ל להר"מ דחוזר ואפשר דדעתו דתנאי באם יחי' כדעת הרמב"ן והרשב"א ואכ"מ. אך עכ"פ הוי ספק קידושין ומ"מ חוזר נראה דמספק חוזר וה"ה בכל ספק קידושין הכלל היכי דהוי ספק אם צריך לילך או לאו א"צ לילך כי אין אנחנו יכולים לבוף אותו כי ס"ג לקולא ומי יכול לבוף אותו ואף אם נאמר דהוא רשות לחזור יכול גם כן לחזור מספק כנ"ל. וע"ש בר"מ ובש"ע דאם אחד קידשה מעכשיו ולאחר ל' ובא השני וקידשה לאחר כ' וכו' דקידושי כולם תופסים או מספק או בוודאי כשרגא דליבני דכל חד שבק רווחא לחברי' נראה דכולם חוזרים כמו יבמה שנפלה לפני ה' אחים דכולם חוזרים דלכ"א קרינן אשתו הי"נ לכ"א הוי אשתו כנ"ל. שו"ר דל"ד ליבום דהתם דכ"א יכול לקחתה אם יסכימו דהוא ייבם אותה וכאן קדושי כולן תופסין וצריכה גט מכולן ושום א' לא יכול לכנסה לא קרינן ביה ולא לקחה א"כ כולן אין חוזרין כנ"ל. מנחת חינוך שם.

¹⁴ דהו"ל גם כן ארוסה אף דהתורה לא כתבה באירוסין דרבנן מכל מקום כמו חלוצה שנתמעט מן התורה כמו שהבאנו לעיל ובפ' א' מהלכות נערה בר"מ לענין שניה הכי נמי שייך אף בארוסה מדרבנן דין זה וצ"ע

¹⁵ מנחת חינוך שם

הלכה למעשה ולמשיחה ברף היומי

מסכת סוטה

כל אלו¹⁶ שחוזרין מעורכי המלחמה, כששומעין את דברי הכהן חוזרין, ומספקין מים ומזון לאחיהם שבצבא, ומתקנין את הדרכים.

כל אלו שחוזרין¹⁷ כמי שבנה או נטע או אירש צריכים ראייה לדבריהם וצריכים לברר דבריהם לפני שר הצבא שכן הוא האמת כיון שיכולים לחזור הרבה בשקר ע"כ צריכים לברר.

אך הירא ורך הלבב עדין עמו שרואים אנו שמפחד.

יש שהסתפק אם אלו החוזרין כגון בונה וכו' נתנה התורה רשות להם לחזור אם רוצים אבל אם רוצים להיות במלחמה הרשות בידם, או שצריך לחזור שמה שנאמר ילך וישוב לביתו הוא חובה עליו שצריך לחזור ואסור לו לצאת למלחמה¹⁸.

ה. ואלו שאינן חוזרין הבונה בית שער אכסדרה ומרפסת

הבונה בית שער אכסדרה ומרפסת, הרי זה אינו חוזר.

נפל ביתו וחזר ובנאו י"א שאינו חוזר¹⁹. וי"א²⁰ שחוזר. ואם מכר את ביתו וחזר ולקחו יש המסתפק אינו חוזר²¹.

ו. הנוטע ארבע אילני מאכל וחמשה אילני סרק

הנוטע ארבעה אילני מאכל, או חמשה אילני סרק, או שגזל כרם²², אינו חוזר עליו.

הנוטע כרם בחו"ל אינו חוזר כיון שאין חילול רבעי נוהג מן התורה בחו"ל א"כ לא שייך ולא חללו כי א"צ לחלל²³.

¹⁶ רמב"ם שם הלכה ט

¹⁷ מבואר בפ"י הרמב"ן עה"ת בשם הירושלמי. מנחת חינוך שם

¹⁸ ועי' בפרש"י בחומש שכתב פן וכו' כדאי הוא שימות אם לא ישמע לדברי הכהן נראה דחוב עליו לחזור ומ"מ בש"ס ובר"מ לא נתבאר זה וצ"ע בד"ז. מנחת חינוך שם.

¹⁹ לח"מ שם הלכה ז מהירושלמי ועיין מנחת חינוך שם אות א וז"ל ומבואר במשנה דר"י סובר דבונה בית על מכוננו היינו שסתרו וחזר ובנאו אינו חוזר והר"מ לא הביא זה כי כתב בפירוש המשנה דאין הלכה כר"י ועי' במ"ל שעמד על הר"מ למה אין הלכה כר"י דאפשר דאין הת"ק חולק בזה וגם בש"ס ובירושלמי שקלו וטרו אליבא דר"י ע"ש וע' בסוכה דף כ"ז ע"ב שאם נפלה כו' אחריתי הוא כו' קמ"ל וע' בתוס' לפי שבונה באותן עצים ע"ש.

²⁰ משנה למלך שם הלכה ח בדעת הרמב"ם שכתב והא דתנן ר' יהודה אומר אף הבונה בית על מכוננו לא היה חוזר וכתב רבינו בפירוש המשנה דאין הלכה כר"י.

²¹ משנה למלך שם הלכה ח דומיא דמחזיר גרושתו. ומיהו אפשר לומר דשאני אשה דכתיב בה חדשה למעומי מחזיר גרושתו אבל גבי בית דליכא מיעוטא אפשר דאפילו מכר וחזר ולקח חוזר. ועיין תוספות ר' עקיבא איגר מסכת סוטה פרק ח משנה ג והא דכתיב גבי בית חדש י"ל ג"כ דממעט מי שמכר בית וחזר ולקח ממנו, ועיין חיים שאל פא א יישב דברי המ"ל

²² למרות שאינו בנמ' הרי הוא דומיא דגזול בית.

²³ מנחת חינוך שם

הלכה למעשה ולמשיחא ברף היומי

מסכת סוטה

ז. המחזיר את גרושתו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין לא היה חוזר

מחזיר את גרושתו²⁴ מן הנשואין ואח"כ אירסה²⁵, אינו חוזר שאינה אשה חדשה. אבל אם גירשה מן האירוסין וחזר ואירסה, בוודאי חוזר²⁶. ואם חזר ונשאה אינו חוזר²⁷.

והמארס אשה האסורה עליו, כגון אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה²⁸ לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתין, או המקדש אשה עכשיו שיחול לאחר שנים עשר חדש ולא אמר מעכשיו²⁹ ושלם הזמן במלחמה, אינו חוזר.

וכן הנושא את האילונית, הואיל ואין מצוה לישוב עמה אינו חוזר³⁰.

ח. אלו שאין זיזין ממקומן בנה בית וחנכו נטע כרם וחללו הנושא את ארוסתו הכונס את יבמתו ... אין מספיקין מים ומזון ואין מתקנין את הדרכים

ואלו שאין³¹ יוצאין לעורכי המלחמה כל עיקר, ואין מטריחין אותם לשום דבר בעולם, מי שהוא פחות מגיל עשרים³², והבונה בית וחנכו, והנושא ארוסתו או שייבם, ומי שחלל כרמו, אין יוצאין עד תום שנה, שנאמר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמה את אשתו אשר לקח, מפי הקבלה למדו שיהיה נקי שנה בין לבית שקנה, בין לאשה שנשא, בין לכרם שהתחיל לאכול פרוו.

²⁴ רמב"ם שם הלכה ח

²⁵ מנחת חינוך שם.

²⁶ כי מה לי מהקידושין הראשונים או מקידושין שניים. מנחת חינוך שם.

²⁷ מנחת חינוך שם

²⁸ והנה אף שחלוצה רק מדרבנן כידוע מ"מ התורה מיעשה לקחת איסור אף שהוא מדרבנן ומצינו כן כ"פ עיין בהלכות נערה בתולה בר"מ ובהלכות סוטה והדברים עתיקים. מנחת חינוך שם

²⁹ הוה ליה כאילו עכשיו אירסה ולא כל הימנו שאחר שהוא במלחמה יארס אשה לפטור עצמו ולא דמי למת אחיו במלחמה דתנן התם שחוזר ובא לו דהתם לא עשה מעשה לפטור עצמו מהמלחמה. כסף משנה שם

³⁰ לח"מ שם ז

³¹ רמב"ם שם הלכה י

³² ע"י ברש"י בפ"י החומש במדבר א' פסוק ג' בד"ה כל יוצא צבא כ' מניד שאין יוצא פחות מבן עשרים עכ"ל. ונראה דבין למלחמת מצוה ובין מלחמת הרשות וכעת לא ראיתי לרבינו הר"מ שיביא זה והרמב"ן בפירושו מביא דברי רש"י ולא כתב מנין לו זה. מנחת חינוך שם.

הלכה למעשה ולמשיחה בדרך היומי

מסכת סוטה

כל השנה³³ אין מספק מים ומזון, ולא מתקן דרך, ולא שומר בחומה, ולא נותן לפסי העיר, ולא יעבור עליו שום דבר בעולם, שנאמר לא יצא בעבא ולא יעבור עליו לכל דבר לעבור בשני לאוין, לא לערכי העיר ולא לערכי הגדוד.

ט. מונגש ועד ודברו כהן מדבר וכהן משמיע מודברו עד ויספו כהן מדבר ושוטר משמיע מויספו ואילך שוטר מדבר ושוטר משמיע

פעמיים³⁴ היה הכהן שנתמנה להיות "משוח מלחמה" מדבר אל העם: כמו שהתבאר לעיל דף מב. פעם אחת בספר, על גבול הארץ, בשעת חציית גבול הארץ, קורא אל הפטורים מלצאת למלחמה לחזור מן המערכה. בעת שיוצאין קודם שיערכו המלחמה, אומר מי האיש אשר בנה בית ה' וגו' ומי האיש אשר נטע פרי וגו' ומי האיש אשר ארש אשה וגו' עד כאן משוח מלחמה מדבר, והשוטר משמיע לכל העם בקול רם.

ואחר כך מדבר השוטר מעצמו עמו שנאמר (דברים כ פסוק ח) ויספו השוטרים לדבר אל העם ואומר מי האיש ה'רא ורף הל'ב וגו'. וכשישמוע דבריו יחזרו עתה מערכי המלחמה.

פעם שניה במלחמה, לפני המערכה. לפני תחילת הקרב, קורא להם לעודד את ליבם לצאת למלחמה באומץ הלב להנקם מאויביהם. ועת שעורכין המערכות והם קרבים להלחם, משוח מלחמה עומד במקום גבוה וכל המערכות לפניו, ואומר להם בלשון הקדש (פסוק ג - ד) ש'מע יש'ראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירף לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. כי ה' אלהיכם ההלף עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע

³³ רמב"ם שם הלכה יא

³⁴ רמב"ם הלכות מלכים פרק ז הלכה ב

הלכה למעשה ולמשיחה בדרה היומי

מסכת סוטה

אתכם³⁵. וי"א שאומר כך משוח המלחמה³⁶, וכהן אחר תחתיו משמיע אותו לכל העם בקול רם.

י"א³⁷ שבספר בעת שיוצאין קודם שיערכו המלחמה, אומר הכהן המשיח בלבד לעם כנזכר מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו' כדי שכשישמעו דבריו שוב בעת שעורכין המערכות והם קרבים להלחם יחזור מעורכי המלחמה. ובעת שעורכין המערכות והם קרבים להלחם, משוח מלחמה עומד במקום גבוה וכל המערכות לפניו, ואומר להם בלשון הקדש (פסוק ג – ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֲתֶם קָרְבִים הַיּוֹם כְּנִזְכָּר וְכֹהֵן אַחֵר תַּחְתִּיּוֹ מִשְׁמִיעַ אוֹתוֹ לְכָל הָעָם בְּקוֹל רֹם, וְחֹזֵר וְאוֹמֵר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חֶדֶשׁ וְגו' וְמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרֶם וְגו' וְמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְגו' עַד כֵּאן מִשְׁוֹחַ מִלְחָמָה מְדַבֵּר, וְהַשּׁוֹטֵר מִשְׁמִיעַ לְכָל הָעָם בְּקוֹל רֹם, וְאַחֵר כֵּךְ מְדַבֵּר הַשּׁוֹטֵר מִעֲצָמוֹ וְאוֹמֵר מִי הָאִישׁ הִירָא וְרַךְ הַלֵּבָב וְגו'. כסדר הנזכר.

י. בית הראוי לדירה ... לא חנך ולא חננו פרט לגזלן

הגזול בית או בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, הרי זה אינו חוזר. כבר התבאר במסכת סוכה דף ג. וכן מי שבנה קנה ירש או קיבל במתנה בית³⁸ שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, יוצא למלחמה, ואינו מחזורי המלחמה שנאמר עליו וְדָבְרוּ הַשְּׂמָרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חֶדֶשׁ וְלֹא חָנְכוֹ יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְנַכְנֵהוּ. ואם יש בבית שטח של 16 אמה ואין ברחבו ארבע אמות, דינו כמוזזה³⁹ והרי הוא בית מספק לדינים הנזכרים.

³⁵ משמע ששני דברים היה עושה מחזיר את הפטורים ומחזק את ההולכים כמבואר בספר המצוות וא"כ מה שהיה אומר בספר היה אומר רק במלחמת הרשות כיון שבמלחמת מצוה הכל יוצאים ומה שאמר קודם המערכה אמר גם למלחמת מצוה לחזק את לבם ולעוררם למסירות נפש. וכ"כ הלחם משנה בדעת רש"י שהכהן היה אומר בספר כשהיו יוצאים מארצם מי האיש אשר נטע וכו' וכן מי האיש הירא ורך הלבב היו אומרים השוטרים ואז היה חוזר מי שהיה ראוי לחזור ובשעת עריכת המלחמה לא היה אומר הכהן אלא אל ירך לבבכם לבד אל תיראו ואל תחפזו וכו' וכן בדין דכל שאר האזהרות למה לי לאזהורי בשעת מלחמה כיון דכבר הזהירים בספר וכבר חזרו הראויים לחזורי

³⁶ דייק רבינו דשני כהנים הם מדלא אמרו בברייתא כהן מדבר ומשמיע וכן שוטר מדבר ומשמיע אלא אמרו כהן מדבר וכהן משמיע וכן שוטר מדבר ושוטר משמיע נמצא דכהן ושוטר הם מיותרים לומר לך שהוא כהן אחר ושוטר אחר. לחם משנה שם.

³⁷ כסף משנה ולח"מ בדעת הרמב"ם ועיין באור שמה שהכריח כדעת הרמב"ם מהתוספתא

³⁸ רמב"ם הלכות מלכים פרק ז הלכה ה

³⁹ בשו"ת מהר"ן חייב סי' ק"י הביאו הרב כנסת הגדולה ז"ל כתב דרבינו ס"ל גם בזה דאם יש בו כדי לרבע נקרא בית וסמך על מ"ש בהל' מוזזה דכתיב ביתך ומשם נלמוד לשאר מקומות עיין שם. אך עיין במעשה רוקח הלכות טומאת צרעת שם שכתב שאפשר שגז"כ הוא שחייב דוקא ד' על ד' ולא בכדי לרבע.

הלכה למעשה ולמשיחא ברף היומי

מסכת סוטה

דף מג:

יא. דעבד תשובה ויהבי דמי ... הוה ליה לוקח וליהדר

הגוזל בית ועשה תשובה ושילם דמיו לבעליו הרי הוא כאדם שקנה את הבית והרי הוא חוזר מעורכי המלחמה⁴⁰.

**יב. פרט למבריך ולמרכיב ... אחד הנוטע ואחד המבריך
ואחד המרכיב ... כאן בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר**

מה שהתבאר⁴¹ לעיל שהנוטע כרם, או הנוטע חמשה אילני מאכל, חוזר מעורכי המלחמה, אינו רק בנוטע אלא אחד הנוטע, ואחד המבריך, ואחד המרכיב, ובלבד שהברכה והרכבה שהיא חייבת בערלה.

הלכה למעשה

**יג. ילדה שסיבכה בזקינה בטלה ילדה בזקינה ואין בה דין
ערלה**

כבר התבאר במסכת נדרים דף נז: שאם הרכיב⁴² ענף מלא פירות⁴³ של ערלה בתוך אילן זקן, הפירות של הענף אסורים לעולם, אפילו גרלו הרבה.

⁴⁰ דהא דאמרינן גזל בית דאינו חוזר אף על גב דאוקמוה בגמ' בפרק משוח מלחמה כגון דעבד תשובה ויהיב דמי לא אוקמוה הכי אלא כי היכי דליהי כר' יוסי הגלילי דאמר רך הלבב זה המתירא מעבירות שבידו אבל לדידן דלא קי"ל כר' יוסי הגלילי היכא דעבד תשובה ויהיב דמי לא הוי כגזלן. לחם משנה שם הלכה ז וכן במנחת חינוך שם אות א

⁴¹ רמב"ם הלכות מלכים פרק ז שם הלכה ו

⁴² רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק י הלכה מז, שו"ע ונו"כ יו"ד רצד כב

⁴³ אפי' הן בוסר כיון דאסורין בערלה אסור הכל. חזו"א שביעית סי' ח' סק"ג ובדיני ערלה אות ל'

הַלְבָּנָה לַמַּעֲשָׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְרַף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

שאינ גידולי היתר מעלין את העיקר האסור⁴⁴ כיון שחיסרון זמן גרם לה, ועוד שעשה מעשה להרכיב זה בזה⁴⁵. וי"א⁴⁶ שאף הגידולים אסורים.

י. הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה

הנוטע⁴⁷ אילן מאכל⁴⁸ ודעתו עליו בפירוש⁴⁹ שיהיה סייג כלומר גדר לגינה⁵⁰, או לתמיכה עבור בנין⁵¹ או קיר וכדומה, או שנטעו לקורות כלומר לקחת קורות לבנין⁵² או עצים להסקה, לא לפירות⁵³, ה"ז פטור מן הערלה שאין זה נקרא עץ מאכל. וי"א⁵⁴ שדוקא אם ניכר שאינו לפירות, כגון אם נטעו בפרצה של הגדר או סביב לגינה, או שהרחיקו משאר אילנות, וכן אם נטעו לקורות

⁴⁴ דין זה הוא בעיא דלא איפשיטא בגמ' והוא ספיקא דדינא ומספק פסקינן להחמיר ונ"מ דאין לוקין ע"ז. חזו"א שביעית סי' ה' סק"ג. וכן נ"מ לערלה בחו"ל. ורק לענין ערלה וכלאים אמרי' לעיל שאין אומרים שרבו גידוליו על עיקרו וביטלוהו והיינו לחומרא מספק, ומספק מחמירים שרבו גידוליו לענין חיוב מעשרות, ואין נ"מ בין טבל דאורייתא לטבל דרבנן כמו ירק ובין שנתערב קודם גמ"מ או לאחר גמ"מ דלעולם לא בטל וכיון דדין זה משום ספיקא הוא ואפשר דמה"ת בטל לכן צריך לעשר אח"כ את המעשר מיני' ובי'. דרך אמונה – ציון ההלכה הלכות מעשר פרק ו' ס"ק קט מחזו"א שביעית סי' ה' סק"ו ועי' בפ"י הר"א מן ההר ספ"ז דנדרים שכ' ג"כ דלמסקנא הוי ספיקא דדינא אמנם בתוס' נ"ז ב' וברשב"א שם כ' דמדאורייתא ודאי גידולין מבטלין עיקר ורק מדרבנן בעי לה ועי' בישועות מלכו כאן שתמה עליהן מסוגיא דמנחות ס"ט ב'.

⁴⁵ והרי זה כמבטל איסור לכתחילה כמבואר בתוס' ורא"ש בסוגיין
⁴⁶ דעת הר"ן. ודעת הרא"ש להתיר הגידולים כמבואר בש"ך שם לב, ולשון השו"ע והרמב"ם "שאינ גידולי היתר מעלין את העיקר" משמע שהגידולים מותרים ועיין מש"כ להלן מביאור הגר"א רצו יח
⁴⁷ רמב"ם שם פרק י הלכה ב, שו"ע שם כג

⁴⁸ שאין נוהג ערלה ורבעי אלא בעץ מאכל כדכתיב ונטעתם כל עץ מאכל ואילן סרק אף על גב שיש לו פירות אם אין רוב בני המקום משמרין את הפירות אף על גב שהוא נטען לפירות פטור מערלה, ואם מחצה משמרין ומחצה אין משמרין תלוי בדעתו, ולכן הדם שנטעו לאכול את התמרות דינו כנ"ל ומ"מ ההדסים כשרים למצוה שאין ערלה בעץ. דרך אמונה שם ה

⁴⁹ ועיין מנ"ח מצוה רמ"ו סק"ג שחושש שמא צריך בדיבור, ותולה זה במחלוקת גבי פיגול אם צריך דיבור וצ"ע ועי' בתפא"י שכ' בפשיטות דמהני מחשבה וכן הביא בנטע הלולים עמוד ל"ז בשם פנ"י, ועי' מ"ב סי' שע"ב ס"ק קכא הביא מחלוקת לגבי ביטול תבן לצרף שתי חצירו אי בעינן בדיבור או מהני מחשבה.

⁵⁰ ודוקא הבעלים שחשבו כן אך אינו בעל האילן אינו מועיל, כמבואר בחולין יג
⁵¹ ר"ש משנן תו"כ קדושים פ"ג

⁵² ואף על גב דאסור לקוץ קורות מאילן מאכל משום בל תשחית י"ל דמיירי ששוה לקורות יותר מלפירות שזה מותר כמש"כ רבנו בפ"ו ממלכים ה"ח א"נ שאינו מפסיד האילן שזומר כדרך הזומרים א"נ שיקצץ הקורות כשייבש האילן כ"כ חזו"א ערלה סי' א' סק"א [וכ"כ ברכ"י ונדפס בגליון היו"ד סי' רצ"ד סכ"ג ע"ש] ומשמע קצת מדבריו דאם רצה לעשות באיסור לא מהני מחשבתו דבטלה דעתו ועי' ח"י מהרי"ח וצ"ע. דרך אמונה ציון ההלכה שם ס"ק יד.

⁵³ בחזו"א ערלה סי' א' סק"א אפשר לפרש דדוקא אם אין דעתו לאכול כלל כגון שהם רחוקים מביתו ואין דעתו לטרוח ללקמן או לשאר סיבות ובאופן שגם אחרים לא ילקטוהו דהא הנוטע לרבים חייב כדכסמוך ה"ד אבל אם דעתו גם לאכול חייב. אבל ברא"ש ורע"ב משמע שאף שדעתו לאכול הפירות מ"מ כיון שאין עיקר נטיעתו לפירות פטור ומש"כ בסמוך וחזר וחשב עליו למאכל היינו שנמלך שלא יטול ממנו לקורות ולסייג היינו שעשה סייג אחר א"נ שהוקרו הפירות ויהיב דעתו עליהו יותר מהסייג, ובסק"ב כתב דמשמע יותר כהרע"ב והרא"ש ועי' במעשה רוקח בשם מהר"א פולדא שכ' דדוקא אם דעתו לשרוף את הפירות. ולדינא כתב כמבואר להלן.

⁵⁴ דעת הרא"ש והמור וכ"פ בשו"ע שם

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

וקוצין הענפים כדי שיתעבה הסדן, ואם נטע לעצים צריך שיטע רצופין תוך ד' אמות⁵⁵, אבל אם לא עשה מעשה שיהא ניכר אין בכה מחשבתו לבטלו מדין עין מאכל וחייב מה"ת בערלה ונוהגין להחמיר כדעה זו⁵⁶.

ודוקא שאין דעתו ללקוט הפירות אף שאוכל מהן אח"כ באקראי או שנמלך לאכלן אחר שכבר נתבטלו, אבל אם דעתו ללקוט גם הפירות ודעתו לסייג ולפירות חייב בערלה, ואפשר שאם עיקרן לסייג והפירות זילי ליה אף שדעתו ללוקטן פטור והדבר צריך הכרע⁵⁷.

ולפיכך הסאברע"ס שנוטעים לגדר⁵⁸, או עצים שניטעו לכגדר את הכרמים אין בהם משום ערלה.

נטעו לסייג וחזר וחשב עליו למאכל אחר שנה או שנתיים מתחייב בערלה מכאן ולהבא, או שנטעו למאכל וחזר וחשב עליו לסייג, כיון שעירב בו מחשבת חיוב חייב, ואפילו עשה מעשה המוכיח את מחשבתו, ומונין השנים משעת נטיעה.

נטעו שלש שנים לסייג ומכאן ואילך למאכל אין לו רבעי, שכל שאין לו ערלה אין לו רבעי. ודוקא אם אין לו ערלה כלל, אבל אם הי' קצת ערלה אפי' לא הי' ג' שנים ערלה חייב ברבעי, ולפיכך אם חשב עליו למאכל לפני ט"ו בשבט של שנה רביעית, חייב ברבעי⁵⁹.

הנוטע עין מאכל להריח חייב בערלה, שאין כאן שינוי מורה עליו שאינו למאכל, ועוד שאין דרך לבטל אילן מאכל ואף שמריח בשעה שמריח, מ"מ סתמו עומד לאכילה בסופו⁶⁰.

טו. עלו מאיליהן חייבין בערלה

⁵⁵ עצבות [ואם יש ביניהן נטיעות קטנות שהעול כובשו יש דעות בזה אם הם עושין אותו לרצופין כנ"ל פ"ז מכלאים סקי"ב]

⁵⁶ חזו"א ערלה ס"א סק"ד ומעשרות ס"ב ו' סק"ג ובדיני ערלה אות י"ג וכ"פ ביו"ד ס" רצ"ד סכ"ג כדעת הרא"ש וזה דלא כמנ"ח מצוה רמ"ו סק"ב שב' דאינו אלא מדרבנן

⁵⁷ דרך אמונה שם יא מהחזו"א בדיני ערלה אות יא

⁵⁸ נטע הלולים עמוד ל"ד בשם פרי האדמה וע"ש בענין אם נטעו בשביל הבהמה שתאכל העלין ויש לברר אם אילן זה מתקיים ג' שנים:

⁵⁹ ואף על גב שלא היו בו פירות לאחר מחשבה כגון שליקטן קודם שחשב עליהן או שלא גידלו פירות ולא נהג בו ערלה במעשה מ"מ כיון שהי' זמן ערלה אילו הנט ביום זה אף על גב דלא היו פירות שיהולו עליהן ערלה מ"מ נהוג רבעי. דרך אמונה שם יט מהחזו"א

⁶⁰ והגרעק"א ז"ל בשם הרדב"ז הקיל בזה וקשה להקל בזה

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

הנוטע⁶¹ ברשות הרבים לצורך עצמו⁶², והעולה מאליו ברשות היחיד, וגוי⁶³ שנטע בין לישראל בין לעצמו ואפילו בשדה שלו⁶⁴, והגוזל שנטע חייבין בערלה וברבעי.

אבל העולה מאליו ברה"ר י"א⁶⁵ שפטור דסתמא לא ניהא להו להרבים בזה ועומד ליעקר⁶⁶, ויש חולקים⁶⁷ וס"ל שחייב.

הלכתא למשיחא

טז. כרם של שני שותפין אין חוזרין עליו מערכי המלחמה

כרם של⁶⁸ שני שותפין אינו בכלל וזמי האיש אשר נטע פָּרָם וְלֹא חָלְלוּ יִלְךְ וְיָשֵׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְלָלְנוּ. ואינם חוזרים. אבל בית השותפין י"א שחוזר עליו⁶⁹. וי"א⁷⁰ שאינו חוזר עליו.

⁶¹ רמב"ם שם פרק י הלכה ה, שו"ע ונו"כ שם כז

⁶² אבל נטע לרבים ברה"ר דעת רבנו דפטור ונראה דהטעם משום שעומד ליעקר שמקלקל את רה"ר ולא ניהא להו לרבים בזה ועיין רש"י בפסחים כ"ג א' שאסר בזה בערלה וגם לתו' וראשונים שחולקים עליו בזה לא משום דפטרי ועי' בחזו"א ערלה א' מז' ובדיני ערלה אות לג' וסתם שם כדברי האוסרים. ודעת רבנו הביא שם בשם י"א וכ"ד ישועות מלכו להתמיר בזה וגם הגר"א ביו"ד סי' רצ"ד סק"א תמה על רבנו ועי' במנ"ח מצוה רמ"ז סק"ה שגם דעת החינוך שלא לחלק בזה:

⁶³ אף על גב דכתיב ונטעתם מרבינן בתו"כ מדכתיב כל עץ לרבות אפי' גוי שנטע

⁶⁴ חזו"א ערלה סי' א' סקט"ו ובדיני ערלה אות ל"ה וחזר בו רבנו ממש"כ בפיה"מ דשל גוי פטור וכן הסכימו רוב הפוסקים דשל גוי חייב דלא כמקצת פוסקים המקילין בשל גוי ועי' ר"ש משנן תו"כ קדושים פ"ד וראב"ד שם דנוהג בשל גוי וביראים מצוה ע"ה מביא שנהגו להקל בזה בחו"ל ובמושב זקנים קדושים מביא בשם רבו שמקיל בשל גוי וחולק עליו אבל רוה"פ הסכימו דאסור בשל גוי גם בחו"ל וכ"כ בברכ"י בשם הגאונים ומש"כ במנ"ח מצוה רע"ו סק"ו שאין לוקין על של גוי לשיטת"י אויל דדעתו כהכ"מ דכ"ז שהוא ביד גוי יש לו קנין והו"ל כאילו נטע בחו"ל וכל האחרונים חלקו על הכ"מ וגם שבערלה כ' החזו"א דלכו"ע אין קנין. דרך אמונה – ציון שם ס"ק עז

⁶⁵ דעת הרמב"ם עיין חזו"א ערלה סי' א' סק"ט ובדיני ערלה אות ל"ד

⁶⁶ והר"ש משנן"ץ בפ"י לתו"כ קדושים פ"ד כתב הטעם משום שרוב אנשים אין משתמשים בפירותיו אלא לעצים ולדברים אחרים משא"כ כשאדם נטע חולבין אחר מהשבתו. וביראים עה הטעם דעולה מאליו ליחיד חייב משום דנראה כאילו נטעה משא"כ לרבים

⁶⁷ או"ז ה' זרעים סי' ש"א ועי' בחזו"א דיני ערלה אות ל"ד שסתם כדעת המחייבים בכל גוונן ודעת רבנו הביא בשם י"א, אכן דעת הראב"ד והר"ש משנן בתו"כ קדושים פ"ד כדעת רבנו:

⁶⁸ רמב"ם הלכות מלכים פרק ז הלכה ו

⁶⁹ וא"ת למה לא כתב רבינו שבית של שני שותפין אין חוזרין עליו וילמוד מדין כרם של שני שותפין שהזכירו בגמרא כשם שלמד דין הגזול כרם מדין הגזול בית. וי"ל שנים שאמרו בגמרא דהיינו טעמא דכרם של שני שותפין אין חוזרין עליהם משום דכל חד וחד לא קרינן ביה כרמו המיוחד לו כלומר שאין לך בה גפן שאין לשנים חלק בה אבל בית של שני שותפין לא שייך ביה האי טעמא דמסתמא יש לכל אחד מקום מיוחד להשתמש בו ושפיר קרינן ביה. כסף משנה שם ועיי"ש עוד תי' על דברי רבינו ולח"מ שביאר דבריו.

⁷⁰ בלחם משנה שם אחר שהביא דברי הכסף משנה כתב קשה לי על דבריו בין לתירוץ קמא בין לתירוץ בתרא דמשמע דאית ליה דבית של שני שותפין חוזר ובירושלמי לא משמע הכי ... משמע דכרם ובית שוים ובית של שני שותפין נמי אינו חוזר כמו בכרם. והוא מירושלמי (סוטה פ"ח ה"ו) ודכוותה אפילו בית אחד

הלכה למעשה ולמשיחא ברף היומי

מסכת סוטה

יז. מחמשה אחיז ומת אחד מהן במלחמה דכולן חוזרין

כבר התבאר⁷¹ שאם נפלה לו יבמה, אפילו חמשה אחים ומת אחד מהן במלחמה⁷², כולן חוזרין.

הלכה למעשה

יח. המבריך אילן בירק ... אוסרין

כבר התבאר במסכת מו"ק דף ב: שהזורע שני⁷³ מיני זרעים או שני מיני ירקות לוקה וכן כל מיני זרעונים וכן ירק עם זרע או תבואה וקטנית כאחד בארץ ישראל⁷⁴, לוקה. שנאמר (ויקרא יט פסוק יט) שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע פְּלִאִים. ומשנתן את הזרע באדמה אף על פי שלא חיפה בעפר חייב⁷⁵.

כלאי האילנות⁷⁶ הרי הם בכלל מה שנאמר (ויקרא יט פסוק יט) שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע פְּלִאִים⁷⁷, כיצד המרכיב אילן באילן⁷⁸ כגון שהרכיב ייחור של תפוח באתרוג או אתרוג בתפוח, הרי זה לוקה מן התורה בכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ, וכן המרכיב ירק באילן אפילו אילן סרק, או אילן אפילו סרק⁷⁹ בירק לוקה בכל מקום.

לחמשה אחיז, תמן אין כל אחד ואחד ראוי לישב בו, ברם הכא כל אחד ואחד ראוי ליבם, ועיין אור שמח שביאר זה כדאמר בתלמודין התם (סוטה מ' ע"א) כל חד וחד קרינא ביה אשתו כו', והכוונה, דכאן אם מייבם אחד בעל כרחן דאחים קנאה וא"צ גט מאחיז, משא"כ בבית זכרם לא מצי לדור לבדו, דהן כולן שותפין,

⁷¹ רמב"ם שם הלכה ז

⁷² כסף משנה שם

⁷³ רמב"ם הלכות כלאים פרק א הלכה א ב

⁷⁴ דרך אמונה שם ב

⁷⁵ חזו"א שביעית סי' י"ח סק"ב

⁷⁶ רמב"ם שם פרק א הלכה ה שו"ע ונו"כ יו"ד רצה א ג

⁷⁷ מודסמכי קרא לבהמתך לא תרביע כלאים דרשי' בקידושין דף לט. מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה ומדאיתקש להרבעה אסור נמי בחו"ל כמו הרבעה שאינה מצוה התלויה בארץ ואסורה גם בחו"ל אף הרכבה כן ואין נ"מ אם מרכיב אילן שלו או של חברו ואפי' של גוי אסור

⁷⁸ אין נ"מ בין מרכיב ענף ממין זה לתוך עץ ממין אחר ובין ענף לתוך פרי או פרי לתוך ענף או פרי לתוך פרי כל שמתאחיז עי"ז אסור ואם העץ מתאחה אף שאין מתאחיז לפרי אחד ואין הפרי משתנה כלל אסור ואפי' קצין כל האילן ולא נשאר אלא השרש והרכיב בו אסור והמרכיב בשרש שבתוך האדמה בין שגילהו ובין שתחב בעפר עד שהרכיב בו הרכבה לרצון לוקה לכו"ע ואפי' יש על גבן עפר ג' טפחים. דרך אמונה שם כז ועיי"ש שהאריך בזה.

⁷⁹ עי' מנ"ח מצוה רמ"ה סק"ד שכ' דאפי' בעשבים שאין ראויין אלא לרפואה וכה"ג אסור בהרכבה דלא גרע מסרק מיהו להרכיב עשבים אלו על אילן סרק צ"ע.

הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְרַף הַיּוֹמִי

מַסַּכְת סוּטָה

אבל ירק בירק י"א⁸⁰ אין בו משום הרכבה, אולם בא"י אסור משום כלאי זרעים ובחול"ל מותר אבל רוב הראשונים⁸¹ חולקין ע"ז וסוברים שגם בירק בירק יש איסור הרכבה וכן פסק בשו"ע.

דשאים שעולין מאליהן ואין להן זרע ידוע או שאין דרך לזרעם והן מאכל בהמה יש להחמיר בהרכבה, ואף ששניהן מין שאין מקיימין אותו, ואפי' אם אחד מהן מאכל והשני אין נאכל כלל אפי' לבהמה יש להחמיר⁸².

**יט. יִלְדָה פְּחוּתָה מִטֶּפֶח חַיִּיבֵת בְּעַרְלָה כֹּל שְׁנוּתִיה דַּמְתַּחְזִיא
נֵבֶת שֶׁתָּא וְהֵנִי מִיִּלֵּי שְׁתֵּיִם כִּנְגַד שְׁתֵּיִם וְאַחַת יּוֹצֵאָה זֶנֶב
אַבְל כּוֹלֵיה כֶּרֶם קָלָא אִית לֵיה**

אילן⁸³ היוצא מן גזע של אילן זקן שכבר עברו עליו שני ערלה, אפי' יוצא מן הטפח התחתון הסמוך לארץ נחשב הכל האילן הזקן ופטור מן הערלה⁸⁴, ואם יוצא מן השרשים⁸⁵ חייב שנחשב אילן חדש⁸⁶.

גפן או שאר אילנות⁸⁷ שהיא פחותה מגובה טפח חייבת בערלה מדרבנן, כל שנותיה מפני שנראית כנטיעה בת שנתה, אולם אם הגזע ארוך טפח, אף שאין גבוה טפח שהגזע כפוף ומודלה על הארץ מותר⁸⁸.

במה דברים אמורים בנטיעה אחת או שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב, אבל אם היה הכרם כולו פחות מטפח כגון⁸⁹ כרם גדול של תשעה גפנים ג' כנגד ג' כנגד ג' זה נקרא כרם גדול, הרי זה יש לו קול ומונין כדרך שמונין לשאר האילנות.

⁸⁰ דעת הרמב"ם עיין חזו"א כלאים סי' א' סקט"ו. והגר"א כתב דגם רבנו מודה דאיכא איסורא דרבנן גם בחול"ל

⁸¹ רא"ש וטור והגהת סמ"ק מצוה קס"ד וארחות חיים בשמו וכו"פ פנ"ח ועוד ראשונים

⁸² חזו"א שם ס"ק יב

⁸³ רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק י הלכה יט

⁸⁴ חזו"א דיני ערלה אות כ"ח וע"ש בערלה סי' ב' סק"ח:

⁸⁵ היינו כל שאינו רואה פני חמה נחשב מן השרשים וכל שרואה פני חמה נחשב מן הגזע. דרך אמונה שם

קבט מהראשונים ועי"ש בציון ההלכה קבט ובביאור ההלכה

⁸⁶ וי"א דאינו אלא מדרבנן מפני מראית העין ומ"מ אפי' יתחבר אח"כ עם האילן ולא יהא ניכר מ"מ כבר נאסר

ויש פוסקים דבין מן הגזע בין מן השרשים פטור ויש פוסקים דשניהן חייבין אבל קי"ל כדעת רבנו דרך אמונה

שם קל

⁸⁷ דרך אמונה שם קלב, אולם אינו מצוי באר אילנות שבפחות מטפח יתנו פירות.

⁸⁸ חזו"א דיני ערלה אות לו

⁸⁹ ונראה שאם יש שם ט' גפנים מותר כל הכרם אף על פי שרובו אינו ואם הכרם נטוע ערבוביא ואין מסודר

זו כנגד זו צ"ע. דרך אמונה שם קלג

הלכה למעשה ולמשיחא ברפ היומי

מסכת סוטה

נ. מת תופס ארבע אמות לק"ש דכתיב לועג לרש חרף עושהו

כבר התבאר במסכת ברכות דף יח. שאסור⁹⁰ לקרות ק"ש תוך ארבע אמות של מת, או בבית הקברות, ואם קרא, בתוך ד' אמות של קבר, או של מת, דעת הרמב"ם שלא יצא. ויחזור ויקרא שוב⁹¹. שקנסוהו חכמים הואיל ועבר על דבריהם אפילו היה שוגג⁹².

וכן אין לומר קדיש⁹³ ושאר דברי קדושה והטעם משום לועג לרש, אך אם בירך או התפלל אינו חוזר, לחשוש לדעת הראב"ד שסובר שיצא, וספק ברכות להקל⁹⁴. ולענין ברכות ק"ש מסתפק הפמ"ג. וספק ברכות להקל. והנכון שישמע הברכות מאחר.

וכתב השו"ע⁹⁵ שלאחר סתימת הקבר, מרחיקים מעט מבית הקברות ואומרים קדיש, מפני שאסור לומר קדיש בתוך ארבע אמות של קבר⁹⁶. אולם המנהג⁹⁷ כמ"ש בספר מעבר יבק⁹⁸ שאומרים התפלה והקדיש גם בקרבת הקבר, משום שגם זה הוא בכלל דבריו של מת, שמוותר לאמרם אפילו בפני המת⁹⁹,

כל מה שעושים לכבוד המת הוא בכלל דבריו של מת¹⁰⁰, ולכן מותר לומר תהלים בבית שהמת בו להצילו מרוחות רעות¹⁰¹.

⁹⁰ שו"ע ונו"כ או"ח ע"א ז

⁹¹ הראב"ד חולק וס"ל דא"צ לחזור ולקרות כיון דהמקום ההוא היה ראוי לקרות בו ורק משום לועג לרש יצא בדיעבד ולדינא לענין ק"ש הסכימו האחרונים להושי' לדברי הרמב"ם לחזור ולקרות. מ"ב שם יז

⁹² מ"ב שם יז

⁹³ מ"ב שם טו

⁹⁴ מ"ב שם יז

⁹⁵ יו"ד שעו ד

⁹⁶ ש"ך שם ג

⁹⁷ בנשר החיים ח"א פט"ז אות ו סק"ד

⁹⁸ מ"ב סוף פכ"ט

⁹⁹ והרי זה דומה למה שכתב השו"ע שד"מ יז שמוותר לומר פסוקים ודרשה לכבוד המת בתוך ארבע אמותיו או בביה"ק. ומטעם אחר כתב הנצי"ב (העמק שא"ה חיי שרה ד, ו) שנוהגים לומר קדיש אחר הקבורה סמוך לקבר, שכיון שמעמיקים את הקברים עשרה טפחים הרי זה נחשב שהמת נמצא ברשות אחרת. אך עיין בה"ל סימן מה (ד"ה אסור) שכתב שמוזה שאומרים קדיש בביה"ק ראייה שא"צ להרחיק אלא ד"א מקבר ולא מביה"ק.

¹⁰⁰ חכמת אדם קנה טו

¹⁰¹ בספר ארחות רבינו (ח"ד עמוד פח) כתב שהחזו"א אמר לומר תהלים בחדר אחר. ועוד הביא שהגר"י קנייבסקי התחיל לומר תהלים ע"י מטת אשתו, ואח"כ באמצע אמר שלומר תהלים בחדר שמונחת יש קפידא בכך, אבל מה לעשות זה לעילוי נשמתה, ויצא ועמד ע"י הדלת ואמר, ולבסוף אמר בחדרו. אבל לנכדיו שאמרו תהלים ליד מטתה לא העיר כלום. וכן כתב הגר"ח קנייבסקי (דולה ומשקה עמוד כט – ל) שלא יאמר תהלים תוך ד' אמות של המת, ולא ע"י קברים. ולהרהר בדברי תורה, כתב הגר"ח ק"ש שמוותר אפילו תוך ד' אמות של המת.

הלכה למעשה ולמשיחא ברף היומי

מסכת סוטה

כא. חורגתא הגדילה בין האחין אסורה לינשא לאחין דמתחזיא כי אחתייהו ולא היא קלא אית ליה למילתא

מותר אדם¹⁰² באחותו החורגת כלומר בת אשתו של אביו שנולדה לה מאיש אחר, ואפילו גדלה בבית מותרת לאחין, ואין חוששים למראית העין לומר שהיא נראית כאחותם, דקלא אית להו והכל יודעין שאינה אחותם.

אחים חורגים¹⁰³ כלומר שאמותיהם נשואות לאותו האיש אך אינם מאותה אב ואם, הגדלין יחד בבית ומת אחד מהם או גירש את אשתו מותר האחר באשת הבריו, ואין חוששים למראית העין לומר שנראה כאשת אחיו, שיש לכך קול ויודעים שאינם קרובים ולא יבובו להחליף להתיר אשת אחיו.

כב. לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן הוקבעו למעשר ... בשדה אבל בעיר קלא אית ליה למילתא

הלקט והשכחה¹⁰⁴ והפאה והפרט והעוללות, פטורין מן התרומה ומן המעשרות¹⁰⁵, אפילו העמיד מהן כרי שגמר מלאכתו ומירח ואפ"ה פטור, ואם עשה מהן גורן בשדה הוקבעו למעשרות ומפריש מהן תרומה ומעשרות¹⁰⁶, אבל אם עשה הגורן בעיר פטורין, שהרי קול יש להן שהכל יודעין שהן לקט או שכחה או פאה. אבל בהפקר אין חילוק בין עיר לשדה ולעולם אם עשה מהן גורן חייב במעשר מדרבנן¹⁰⁷.

כג. ילדה הפחותה מטפח אינה מקדשת את הזרעים והני מילי שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב אבל כולרי כרם

מקדיש

¹⁰² שו"ע ונו"כ אבהע"ז טו יא

¹⁰³ שו"ע ונו"כ שם כג

¹⁰⁴ רמב"ם הלכות תרומות פרק ב הלכה ט

¹⁰⁵ שכל אלו הפקר לעניים וילפינן בספרי ובירושלמי דפטור מתרו"מ מדכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך בדבר שאין לו חלק ונחלה עמך הוא בא ונוטל מעש"ר שלו יצא לקט שכחה ופאה שיש לו חלק ונחלה עמך שאף ללויים עניים הם מופקרים כשאר עניי ישראל בזה אין חיוב מעש"ר וה"ה שאר תרומות ומעשרות ומינה ילפי' נמי דהפקר פטור מתרו"מ מה"ט. דרך אמונה שם עז

¹⁰⁶ מדרבנן מפני מראית העין דמאן דהוי סבור שגדל בשדהו וצריך ליתן התרו"מ לכהנים ולויים ואם הפריש מהן על טבל גמור תרומתו תרומה ויחזור ויתרום כדין המפריש מעצ"ן שאינו נקוב על הנקוב. שם פ

¹⁰⁷ שם פג

הלכה למעשה ולמשיחא ברף היומי

מסכת סוטה

גפן שגובהה פחות מטפח¹⁰⁸ אינה מקדשת את הזרעים¹⁰⁹ לאוסרם משום כלאים¹¹⁰, במה דברים אמורים בשתים כנגד שתים ואחת יוצאה זג, ב אבל אם היה כל הכרם כן היינו ג' כנגד ג' כנגד ג' שהוא כרם גדול, כדלעיל, הרי זה מקדש¹¹¹.

---

¹⁰⁸ רמב"ם הלכות כלאים פרקו הלכה ד

¹⁰⁹ והוא הלכה למשה מסיני או שהתורה מסרתו לחכמים לקבוע מה הוא כרם ודעת רש"י דדוקא בזרעים דרבנן אינו מקדש שהקילו חכמים בזה ולא בדאורייתא. דרך אמונה שם כג

¹¹⁰ דוקא ד"א כדין כרם אינו מקדש אבל לא גרע מגפן יחידית ומרחיק מכל גפן ו' טפחים וזרע כ"כ בחזו"א אבל במאירי איתא דאפי' גפן יחידית אינו מקדש וכן מותר לזרוע מה"ת במקום שאינו מקדש אבל מדרבנן אסור לזרוע בכל הד' אמות ואם זרע לא קידש. שם כד

¹¹¹ ואפשר דאז אסור לזרוע מה"ת שם, ואם יש כרם גדול של גפנים גדולים וביניהן כמה קטנים אין הקטנים מצטרפין אא"כ יש בקטנים בעצמן ט' גפנים שיעור כרם גדול ונטועות כהלכתן ג' כנגד ג' כנגד ג'. שם כה